

YHDYSVALTAIN VETÄYTYMINEN AVOIN TAIVAS (OPEN SKIES) -SOPIMUKSESTA

Yhdysvallat tiedotti 22.5.2020 vetäytyvänsä Avoin taivas –sopimuksesta. Irtisanoutuminen tulee voimaan 6 kuukauden päästä ilmoituksesta. Yhdysvallat perusteli vetäytymispäätöstä sillä, että Venäjä rikkoo jatkuvasti sopimusta.

Yhdysvallat antoi 22.5.2020 virallisen ilmoituksen siitä, että se aikoo vetäytyä Avoin taivas –sopimuksesta. Sopimuksesta poistuminen astuu voimaan kuuden kuukauden kuluttua, eli heti presidentinvaalien jälkeen, mutta ennen virkaanastujaisia.

Yhdysvaltojen mielestä Venäjän sopimusrikkomuksiin ei ole puututtu riittävästi. Venäjä mm. rajoittaa sopimuksen vastaisesti Kaliningradin yllä lentämistä niin, että alueella voidaan lentää max. 500 kilometrin pituinen lentoreitti. Venäjä ei myöskään salli lentoja sen Etelä-Ossetian ja Abhasian vastaisilla raja-alueilla, koska sen mukaan ne eivät ole osa Georgiaa eivätkä näin ollen kuulu sopimukseen. Viimeisimpänä sopimusrikkomuksena oli ylilennon kieltäminen Venäjän TSENTR-harjoituksen yllä. Lisäksi Yhdysvallat ei ole pitänyt siitä, että Venäjä on ylilennoillaan lentänyt Yhdysvaltain kriittisen siviili-infrastruktuurin yllä.

Yhdysvallat on ilmoittanut olevansa valmis uudelleen harkitsemaan vetäytymispäätöstään, mutta vain sillä ehdolla, että Venäjä palaa noudattamaan sopimusta täysimääräisesti. Yhdysvallat olisi ensimmäinen maa, joka vetäytyisi sopimuksesta.

Suomi ja useat Euroopan maat ovat viime kuukausien aikana ilmaisseet Yhdysvalloille huolensa maan mahdollisesta irtaantumisesta Avoin Taivas –sopimuksesta ja tuoneet esiin sopimuksen merkityksen omalle ja eurooppalaiselle turvallisuudelle. Sopimus lisää luottamusta ja parantaa läpinäkyvyyttä, eikä lennoilta kerättävää tietoa saada muutoin.

Avoin Taivas -sopimus allekirjoitettiin 1992 ja se on osa Etyjn asevalvontasopimusten verkostoa. Sopimuksen 34 maata tekevät aseettomia valvonta- ja kuvauslentoja toistensa ilmatiloissa. Suomi on ollut mukana sopimuksessa vuodesta 2003. Sopimukseen kuuluvat myös kaikki Suomen naapurimaat. EU:sta sopimukseen kuuluu 23 maata. Suomi pyrkii itse tekemään vuodessa vähintään kaksi lentoa muihin sopijavaltioihin. Suomen vuoden 2019 lennot (3) suuntautuivat Venäjälle, samoin kuin vuoden 2020 suunnitellut lennot (2).

Suomi julkaisi 22.5.2020 yhdeksän muun Euroopan maan (Alankomaat, Belgia, Espanja, Italia, Luxemburg, Ranska, Ruotsi, Saksa ja Tsekki) kanssa yhteisen kannanoton (liitteenä). Maiden kannanotossa toivotaan, että Yhdysvallat vielä harkitsee ratkaisuaan. Kannanotossa todetaan myös, että Venäjän tulisi palata noudattamaan sopimusta täysimääräisesti.